

Atelier Malkovich – half scale

Craig Schwartz: "Why are these ceilings so low ?"

Dr. Lester: "Low overhead, my boy - we pass the savings on to you!"

Being John Malkovich (1999)

Nieuw en Meer is een groot ateliercomplex aan de rand van Amsterdam. Het uitgestrekte terrein van 3,7 hectare ligt op een schiereiland, ingeklemd tussen het Nieuwe Meer en de Ringvaart. Op een vloeroppervlak van ca. 9000 m², voorheen gebouwen en loodsen van defensie, zijn een kleine 100 kunstenaars en aanverwante bedrijven gevestigd. Het complex biedt sinds 1988 een werkplek aan een gevarieerd gezelschap van kunstenaars, vormgevers, architecten, fotografen en bedrijven zoals maquettebouw, timmer- en staalwerkplaatsen. Uitzonderlijk is *Nieuw en Meer* alleen al vanwege het feit dat het terrein nog steeds geheel onafhankelijk en zelfstandig wordt beheerd en bestuurd.

Sinds enige tijd spelen op het terrein van *Nieuw en Meer* ideeën omtrent nieuwbouw, de uitbreiding van het beschikbare vloeroppervlak en het mogelijke gebruik ervan. De uitschrijving van een open architectuurprijsvraag afgelopen november had als belangrijk motief de nog vage plannen een wat concreter gezicht te geven.

De tentoonstelling Atelier Malkovich presenteert nu de resultaten van de ideeënprijsvraag: ontwerp een vernieuwend en functioneel ateliergebouw dat voldoet aan de gewijzigde werksituatie van de kunstenaar. Gevraagd werd om de ideale werkplek voor de hedendaagse kunstenaar in het licht van diens veranderde maatschappelijke positie en werkwijze. 77 architecten, kunstenaars en vormgevers reageerden met een inzending voor Atelier Malkovich. Een onafhankelijke vakjury koos uit de anonieme presentaties onder motto 8 winnende ontwerpen.

Deze zijn nu uitgevoerd als kleine paviljoens in de excentrieke maatvoering van schaal 1:2. Nog steeds een gebouw maar ook een maquette, half symbool en half kunstobject. De modellen zijn betreedbaar (zij het soms gebukt) en functioneren tot op zekere hoogte als gewone kleine gebouwtjes: we zien ramen, muren, daken, enzovoort. De verwarring openbaart zich pas goed in de details. Trappen, de hoogte van tussenvloeren, alle infrastructurele elementen op halve grootte verraden onmiddellijk dat hier iets niet helemaal klopt.

Misschien is deze dubbelzinnigheid het meest intrigerende aspect aan de modellen op halve schaal: net echt en net nog niet waar, 'kunstwerken' niet alleen door de vervreemding maar ook in hun stoffelijke verschijning.

Het modelkarakter biedt de bezoeker bovendien de gelegenheid om in de gebouwtjes mogelijkheden te ontdekken, die wellicht door de architecten niet eens zijn bedacht. Wij zien immers alleen aanzetten tot een toekomstige werkelijkheid. Om het citaat uit de film aan te halen: "They pass their savings on to you"!

Vooruitlopend op hun toekomstig gebruik zijn in sommige architectuurmodellen kunstwerken geïnstalleerd door kunstenaars van ateliercomplex Nieuw en Meer.

De tentoonstelling is in die zin niet alleen 1 op 2 maar ook 2 in 1.

Atelier Malkovich zou een concrete aanzet voor een mogelijke inhoudelijke invulling, bestemming en exploitatie van nieuwe atelierruimte op het terrein van Nieuw en Meer kunnen zijn: Een cluster van zelfstandige, zeer individuele en architectonisch hoogstaande ateliergebouwen, gebruikt voor een internationaal 'artist in residence' programma.

De tijdelijke expositie van grote schaalmodellen zou dan de opmaat kunnen zijn voor het echte bouw- en cultuurproject. Een reeks zelfstandige en zeer diverse 'guesthouses' zou op zichzelf al niet alleen een attractie voor buitenlandse jonge kunstenaars als toekomstige gebruikers, maar ook voor een groter in experimenteel bouwen geïnteresseerd publiek kunnen zijn.

Stefan Strauß, Juli 2008